

SỰ TƯƠNG ĐỒNG VÀ KHÁC BIỆT TRONG QUAN NIỆM VỀ CÁC YẾU TỐ TẠO NÊN HẠNH PHÚC GIA ĐÌNH GIỮA NAM VÀ NỮ DƯỚI GÓC NHÌN GIÁO DỤC

Lâm Thanh Bình
Viện Xã hội học và Tâm lý học

Tóm tắt: Bài viết này là một phần kết quả nghiên cứu định tính về các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình. Không có quá nhiều khác biệt từ góc nhìn của nam giới và nữ giới với việc hình thành các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình. Các yếu tố tình cảm, tâm lý, đạo đức, giao tiếp trong gia đình được cả nam và nữ đề cao. Các yếu tố vật chất như kinh tế, tài chính cũng được coi là những yếu tố không thể thiếu trong xây dựng hạnh phúc gia đình.

Từ khóa: hạnh phúc gia đình; yếu tố xã hội; yếu tố vật chất; yếu tố cá nhân; giới tính; quan niệm; nam và nữ; giáo dục gia đình

SIMILARITIES AND DIFFERENCES IN CONCEPTS OF FACTORS CONTRIBUTING TO FAMILY HAPPINESS BETWEEN MEN AND WOMEN FROM AN EDUCATIONAL PERSPECTIVE

Abstract: This article is part of the results of a qualitative study on the factors contributing to family happiness. There are not many differences from the perspectives of men and women regarding the formation of factors contributing to family happiness. Emotional, psychological, moral, and communication factors within the family are highly valued by both men and women. Material factors such as economics and finance are also considered indispensable in building family happiness.

Keywords: family happiness; social factors; material factors; personal factors; gender; perceptions; men and women; family education

Nhận bài: 07/03/2026

Phản biện: 13/05/2026

Duyệt đăng: 17/05/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Gia đình là thiết chế xã hội cơ bản và có vai trò đặc biệt quan trọng trong đời sống của mỗi cá nhân. Đây không chỉ là nơi con người được sinh ra, nuôi dưỡng mà còn là môi trường đầu tiên hình thành nhân cách, bồi đắp giá trị sống và định hướng hành vi. Vì vậy, hạnh phúc gia đình luôn gắn bó mật thiết với hạnh phúc cá nhân, đồng thời có ý nghĩa đối với sự ổn định và phát triển bền vững của xã hội.

Trong bối cảnh xã hội hiện đại với nhiều biến đổi về kinh tế, văn hóa và lối sống, quan niệm về hạnh phúc gia đình cũng có những thay đổi nhất định. Hạnh phúc gia đình không còn được nhìn nhận đơn thuần từ góc độ vật chất mà ngày càng được mở rộng với các yếu tố như chất lượng mối quan hệ, sự gắn kết tình cảm, giao tiếp, bình đẳng và sự phát triển cá nhân của mỗi thành viên. Do đó, hạnh phúc gia đình được xem là một khái niệm đa chiều, chịu sự tác động của nhiều yếu tố khác nhau.

Các nghiên cứu trước đây cho thấy những yếu tố như sự hài lòng trong quan hệ gia đình, giao tiếp giữa các thành viên, điều kiện kinh tế và sức khỏe có ảnh hưởng đáng kể đến cảm nhận hạnh phúc của con người. Bên cạnh đó, giới tính cũng là một biến số quan trọng khi xem xét nhận thức

về hạnh phúc gia đình. Sự khác biệt về vai trò xã hội, chuẩn mực văn hóa và quá trình xã hội hóa có thể dẫn đến những cách nhìn nhận khác nhau giữa nam giới và nữ giới trong việc xác định các yếu tố cốt lõi tạo nên hạnh phúc gia đình.

Tuy nhiên, bên cạnh những khác biệt, nhiều nghiên cứu cũng chỉ ra rằng nam và nữ vẫn có những điểm tương đồng nhất định, đặc biệt trong việc đề cao các giá trị như tình cảm, sự tôn trọng, chia sẻ và trách nhiệm trong gia đình. Điều này đặt ra yêu cầu cần có những nghiên cứu cụ thể hơn nhằm làm rõ mức độ tương đồng và khác biệt trong quan niệm của hai giới về hạnh phúc gia đình trong bối cảnh xã hội hiện nay.

Từ những cơ sở trên, bài viết này tập trung phân tích sự tương đồng và khác biệt trong quan niệm của nam và nữ về các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình, qua đó góp phần cung cấp thêm bằng chứng khoa học cho việc nghiên cứu gia đình, đồng thời gợi mở những hàm ý trong việc xây dựng và giáo dục giá trị gia đình bền vững.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu sử dụng phương pháp định tính thông qua phỏng vấn bán cấu trúc và phỏng vấn sâu với 28 người đã kết hôn tại Hà Nội. Mẫu

ngiên cứu được lựa chọn nhằm đảm bảo sự đa dạng về giới tính, độ tuổi và nghề nghiệp.

Dữ liệu thu thập được xử lý bằng phương pháp mã hóa cấu trúc, từ đó xác định và phân loại các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình thành ba nhóm chính: yếu tố vật chất, yếu tố xã hội và yếu tố cá nhân.

2.2. Kết quả và bàn luận

Từ các mô tả về các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình, nghiên cứu cho thấy nổi lên ba nhóm yếu tố cơ bản đó là: nhóm yếu tố vật chất, nhóm yếu tố về xã hội và nhóm yếu tố về cá nhân. Trung bình mỗi người đưa ra là 5 yếu tố của hạnh phúc gia đình, người ít nhất 1 yếu tố và nhiều nhất là 10 yếu tố. Tổng hợp lại có nhiều yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình, gộp lại thành 3 yếu tố lớn: yếu tố vật chất, yếu tố xã hội và yếu tố cá nhân. Bài viết này xem xét sự tương đồng và khác biệt về các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình dưới góc nhìn của nam giới và nữ giới. Tác giả không đặt vấn đề nhiều, ít, phổ biến hay ít phổ biến mà chủ yếu chỉ tập trung vào việc quan sát xu hướng khi

định hình các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình của người dân.

Dữ liệu cho thấy, có sự tương đồng trong quan niệm của người dân về các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình giữa nam và nữ. Cả ba nhóm yếu tố lớn là: yếu tố cá nhân, yếu tố xã hội và yếu tố vật chất đều xuất hiện trong mô hình hạnh phúc của nam và nữ (Theo dõi dữ liệu ở Bảng 1). Cụ thể như sau: Quan sát thấy có 9 mô hình với sự có mặt của ít nhất là 1 yếu tố và nhiều nhất là đủ cả 3 yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình trong các ý kiến của nam và nữ. Trong đó, có 4 mô hình được cả nam và nữ có ý kiến tương đồng là:

Hạnh phúc gia đình được tạo nên bởi các yếu tố xã hội, yếu tố vật chất và yếu tố cá nhân;

Hạnh phúc gia đình được tạo nên bởi các yếu tố xã hội và yếu tố vật chất;

Hạnh phúc gia đình được tạo nên bởi các yếu tố vật chất, yếu tố xã hội và yếu tố cá nhân;

Hạnh phúc gia đình được tạo nên bởi các yếu tố xã hội, yếu tố cá nhân và yếu tố vật chất;

Bảng 1. Các thành phần tạo nên hạnh phúc gia đình qua góc nhìn của nam giới và nữ giới

Các mô hình về yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình	Nam	Nữ
1. Vật chất – Xã hội	X	
2. Cá nhân – Xã hội – Vật chất	X	
3. Xã hội – Vật chất – Cá nhân	X	X
4. Xã hội – Vật chất	X	X
5. Cá nhân – Vật chất - Xã hội	X	
6. Vật chất – Xã hội – Cá nhân	X	X
7. Xã hội – Cá nhân – Vật chất	X	X
8. Xã hội		X
9. Cá nhân – Vật chất		X

Ghi chú: Nhóm yếu tố nào được người trả lời xếp trước được xem là yếu tố ưu tiên

Nếu chỉ quan sát 4 mô hình được cả nam và nữ đồng tình xây dựng nên thì dường như họ đang thiên các yếu tố xã hội, với ¾ mô hình đặt yếu tố này lên đầu. Điều này cho thấy, cả nam và nữ đều đánh giá cao tầm quan trọng của các mối quan hệ người người trong gia đình, dòng họ, xã hội. Các quan hệ, giao tiếp, lĩnh vực xây dựng và giữ gìn tình cảm, đề cao đạo đức, lối sống chuẩn mực trong gia đình được coi trọng. Vậy cụ thể, biểu hiện của yếu tố xã hội được nam và nữ giới quan niệm ra sao.

Cả nam và nữ khi nói về các mối quan hệ trong gia đình thì đều nhấn mạnh đến yếu tố quan hệ tình cảm giữa vợ và chồng. Theo họ, đây chính là nền tảng cho việc xây dựng hạnh phúc gia đình: “Nếu

không có yếu tố này thì những yếu tố khác là vô nghĩa, gia đình không thể hạnh phúc” (PVS, Nam).

Thực tế để một gia đình tồn tại và phát triển thì mối quan hệ giữa hai trụ cột của gia đình là người vợ và người chồng đóng vai trò quyết định. Vợ, chồng gắn bó, chung thủy, yêu thương, chia sẻ với nhau thì gia đình đó sẽ êm ấm, hạnh phúc. Mặc dù, đó là mối quan hệ của hai người nhưng nó sẽ ảnh hưởng tới bầu không khí và mức độ gắn kết của cả gia đình.

Vấn đề cập đến các mối quan hệ trong gia đình, các ý kiến cho rằng, gia đình vốn là một thể thống nhất vì vậy từng thành viên trong gia đình đó cảm thấy hạnh phúc thì gia đình đó mới hạnh phúc “Gia đình hòa thuận, các thành viên luôn mạnh

khỏe, yêu thương, thấu hiểu và chia sẻ; bố mẹ và con cái kết nối được với nhau. Kinh tế ổn định, con cái hiếu thảo và có trách nhiệm, Ông bà/bố mẹ sống đúng mực là tấm gương cho con cháu. Vợ chồng yêu thương, đồng cảm cùng tần số rung động” (PVS, Nữ).

Trong quan hệ vợ chồng, sự bình đẳng cũng được coi là một yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình. Việc người vợ và người chồng cảm thấy được người phối ngẫu tôn trọng mình là “nền tảng của một gia đình hạnh phúc”. Sự tôn trọng này được mô tả cụ thể, đó là sự tôn trọng thực sự, sự tôn

trọng dựa trên nền tảng của tình cảm, yêu thương và cùng mục tiêu cống hiến cho gia đình “việc tôn trọng ý kiến, cảm xúc, và quyền riêng tư của nhau. Luôn lắng nghe ý kiến của nhau mà không phán xét, tránh nói những lời làm tổn thương và ghi nhận những nỗ lực của nhau” (PVS, Nữ). Cùng nhau được xem như một yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình “Là sự hòa hợp về tình dục. Là cùng nhau chia sẻ những khó khăn. Là quan tâm, chăm sóc nhau khi ốm đau, bệnh tật. Là cùng nhau làm việc nhà, nấu cơm và ăn cùng nhà.” (PVS, nam)

Hộp 1. Yếu tố xã hội

<p>Yếu tố về quan hệ vợ - chồng</p>	<p>Thứ nhất, về tình cảm, vợ chồng, con cái phải yêu thương, gắn bó với nhau, chia sẻ niềm vui nỗi buồn được với nhau. (Nam) Một là, tôn trọng lẫn nhau. Hai là, có cảm giác yêu thương và an toàn. Ba là, nhiều niềm vui và tiếng cười. Bốn là sẵn sàng đồng cam cộng khổ. (Nữ) Một là, vợ chồng hòa thuận. Hai là, vợ chồng lắng nghe ý kiến của nhau. (Nam) Một là, vợ chồng yêu thương nhau. (Nữ)</p>
<p>Yếu tố về cách cư xử của các thành viên trong gia đình gắn bó, yêu thương, chia sẻ với nhau</p>	<p>Giao tiếp hiệu quả: tạo thời gian và không gian để trò chuyện hàng ngày, khuyến khích mọi người chia sẻ cảm xúc và suy nghĩ của mình một cách chân thành cởi mở. Hỗ trợ và khích lệ nhau: sự hỗ trợ và khích lệ các thành viên cảm thấy tự tin và có động lực để vượt qua khó khăn. Khuyến khích nhau trong học tập, công việc, và phát triển cá nhân. Chia sẻ những thành công và khó khăn của mình với nhau. (Nữ) Có sự nhường nhịn, chia sẻ, tôn trọng và quan tâm lẫn nhau. Cân bằng giữa cuộc sống và công việc. Cùng nhau bàn bạc và đưa ra quyết định. Có trách nhiệm với bản thân, gia đình và xã hội (Nam) Mọi người phải yêu thương và tôn trọng nhau. Trong cuộc sống khi có khúc mắc, khó khăn mới, cần kịp thời chia sẻ cùng các thành viên khác để được động viên, giúp đỡ không áp đặt mỗi người trong gia đình theo ý của một ai trong nhà (Nữ) Vợ chồng có mối quan hệ tình cảm, yêu thương quý mến nhau, hòa hợp với đời sống vợ chồng. (Nữ)</p>
<p>Sự bình đẳng và tôn trọng giữa các thành viên trong gia đình</p>	<p>Có sự nhường nhịn, chia sẻ, tôn trọng. Cùng nhau bàn bạc và đưa ra quyết định. (Nam) Cần có lòng yêu thương, bao dung, tôn trọng nhau, cùng hướng đến mục đích chung (Nữ) Để đạt được và duy trì hạnh phúc gia đình thì bản thân mỗi thành viên trong gia đình phải nỗ lực cùng nhau xây dựng hạnh phúc. Gạt bỏ cái tôi, tôn trọng và thấu hiểu nhau. Bố mẹ phải làm gương cho con cái đầu tiên (Nam) Xây dựng và duy trì sự tôn trọng: sự tôn trọng giữa các thành viên là nền tảng của một gia đình hạnh phúc. Điều này bao gồm việc tôn trọng ý kiến, cảm xúc, và quyền riêng tư của nhau. Luôn lắng nghe ý kiến của nhau mà không phán xét, tránh nói những lời làm tổn thương và ghi nhận những nỗ lực của nhau. (Nữ) Biết chấp nhận. Tôn trọng nhau. Mọi người cần thích nghi với cá tính của nhau, biết bỏ qua và cùng chung xây dựng gia đình (Nữ)</p>

Các ý kiến trong Hộp 1 cho thấy yếu tố xã hội, đặc biệt là chất lượng các mối quan hệ và sự gắn kết giữa các thành viên, giữ vai trò quan trọng trong việc tạo nên hạnh phúc gia đình. Sự yêu thương, tôn trọng, chia sẻ và thấu hiểu lẫn nhau được xem là nền tảng giúp duy trì sự ổn định và hài hòa trong đời sống gia đình.

Bên cạnh đó, việc thực hiện tốt vai trò và trách nhiệm của mỗi thành viên cũng góp phần củng cố các mối quan hệ gia đình. Nhìn chung, các quan điểm đều nhấn mạnh rằng hạnh phúc gia đình không chỉ phụ thuộc vào điều kiện vật chất mà còn được quyết định lớn bởi chất lượng tương tác xã hội trong gia đình.

Hộp 2. Yếu tố vật chất

<i>Đảm bảo kinh tế, vật chất cho gia đình</i>	<p>Một là, Điều kiện kinh tế ổn định (Nam)</p> <p>Hai là, vật chất gia đình đầy đủ. Điều này phụ thuộc vào mỗi quan niệm như thế nào là đầy đủ. Nhưng theo tôi, trước hết phải có ngôi nhà để ở. Ngôi nhà là nơi mình đi về, là nhà mình để cảm thấy yên tâm, an toàn. Ngoài ra thu nhập đủ sống, đảm bảo các chi tiêu hàng ngày, con cái ăn học, mua sắm trang thiết bị... có tiền để dành để dùng đến khi cần (Nam)</p> <p>Một là, kinh tế ổn định (nữ)</p> <p>Kinh tế ổn (Nữ)</p> <p>Điều kiện vật chất đầy đủ (Nam)</p> <p>Song song với tình yêu, để giữ gìn và bảo vệ hạnh phúc gia đình thì yếu tố tài chính phải đi kèm theo. Nếu 1 trong 2 chênh lệch, mất cân bằng thì không thể đảm bảo yếu tố tạo nên gia đình hạnh phúc (Nam)</p>
--	--

Các ý kiến trong Hộp 2 cho thấy yếu tố vật chất là một trong những điều kiện quan trọng góp phần đảm bảo hạnh phúc gia đình. Trước hết, sự ổn định về kinh tế giúp gia đình đáp ứng các nhu cầu cơ bản trong cuộc sống như ăn, ở, học tập và chăm sóc sức khỏe, từ đó tạo nền tảng cho sự an tâm và ổn định của các thành viên.

duy trì các mối quan hệ tích cực trong gia đình. Tuy nhiên, các quan điểm cũng gián tiếp cho thấy yếu tố vật chất không phải là điều kiện duy nhất quyết định hạnh phúc gia đình. Mặc dù đóng vai trò quan trọng, nhưng nếu thiếu sự gắn kết tình cảm và chia sẻ giữa các thành viên thì hạnh phúc gia đình khó có thể bền vững.

Bên cạnh đó, điều kiện vật chất đầy đủ còn góp phần giảm bớt áp lực trong đời sống hàng ngày, hạn chế những mâu thuẫn phát sinh từ khó khăn kinh tế. Khi các nhu cầu thiết yếu được đảm bảo, các thành viên có nhiều điều kiện hơn để quan tâm đến đời sống tinh thần, xây dựng và

Nhìn chung, yếu tố vật chất được xem là nền tảng cần thiết, có vai trò hỗ trợ và tạo điều kiện cho việc hình thành và duy trì hạnh phúc gia đình, nhưng cần được kết hợp hài hòa với các yếu tố xã hội và cá nhân để tạo nên một gia đình thực sự hạnh phúc.

Hộp 3: Yếu tố cá nhân

<i>Tôn trọng cá nhân, sức khỏe thể chất và tinh thần được đảm bảo tạo nên hạnh phúc gia đình</i>	<p>Thiết lập và tôn trọng giới hạn cá nhân: mỗi thành viên cần có không gian và thời gian riêng để phát triển cá nhân và theo đuổi sở thích riêng. Tôn trọng thời gian riêng tư của nhau, không xâm phạm vào không gian cá nhân khi không được phép và tránh áp đặt ý kiến cá nhân lên người khác. (Nữ)</p> <p>Mỗi người tự điều chỉnh mình trong cuộc sống. Bên cạnh việc nghĩ đến cái chung, mỗi người cũng không quá khắt khe với người khác. Chấp nhận sự độc lập tương đối của các thành viên trong gia đình về sở thích, mối quan hệ nội ngoại không gian riêng. (Nam)</p> <p>Thành viên trong gia đình đều khỏe mạnh về thể chất và tinh thần (Nam)</p> <p>Trước khi kết hôn, mỗi người đã xây dựng cho mình những nền tảng đó, có người thiếu yếu tố này, thừa yếu tố kia, nhưng khi sống chung thì cùng nhau dung hòa, đồng lòng, vì nhau cố gắng để có được hạnh phúc (Nữ)</p>
---	--

Các ý kiến trong Hộp 3 cho thấy yếu tố cá nhân giữ vai trò quan trọng trong việc hình thành và duy trì hạnh phúc gia đình. Trước hết, trạng thái tâm lý tích cực, sự hài lòng với bản thân và khả năng kiểm soát cảm xúc của mỗi cá nhân có ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng đời sống gia đình. Khi mỗi thành viên cảm thấy hạnh phúc, ổn định và cân bằng trong chính bản thân mình, họ có xu hướng lan tỏa năng lượng tích cực và đóng góp vào sự hài hòa chung của gia đình.

Bên cạnh đó, các đặc điểm cá nhân như tính cách, lối sống, thái độ ứng xử và kỹ năng giao tiếp cũng đóng vai trò quan trọng trong việc xây dựng và duy trì các mối quan hệ gia đình. Sự tôn trọng, bao dung, trách nhiệm và khả năng chia sẻ giúp các thành viên dễ dàng thấu hiểu và hỗ trợ lẫn nhau, từ đó hạn chế xung đột và tăng cường sự gắn kết.

Một điểm đáng chú ý là các quan điểm đều nhấn mạnh vai trò chủ động của mỗi cá nhân trong việc kiến tạo hạnh phúc gia đình. Hạnh phúc không chỉ là kết quả của các điều kiện bên ngoài mà còn phụ thuộc vào nhận thức, thái độ và hành vi của từng thành viên trong gia đình.

Nhìn chung, yếu tố cá nhân là thành tố mang tính nền tảng và lâu dài, có sự tương tác chặt chẽ với các yếu tố xã hội và vật chất, góp phần tạo nên hạnh phúc gia đình một cách bền vững.

III. KẾT LUẬN

Mặc dù hạnh phúc gia đình là giá trị mà cả nam

giới và nữ giới đều hướng tới, song quan niệm về những yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình không hoàn toàn giống nhau giữa hai giới. Sự khác biệt này không chỉ xuất phát từ đặc điểm tâm lý cá nhân mà còn chịu ảnh hưởng sâu sắc bởi vai trò giới và các chuẩn mực văn hóa - xã hội được hình thành trong quá trình xã hội hóa. Phụ nữ thường có xu hướng gắn hạnh phúc gia đình với chất lượng các mối quan hệ giữa các thành viên, sự quan tâm, chia sẻ cảm xúc, thấu hiểu và hỗ trợ lẫn nhau trong cuộc sống hằng ngày. Đối với họ, hạnh phúc không chỉ được đo lường bằng những điều kiện vật chất mà còn được cảm nhận thông qua sự gắn kết tình cảm và bầu không khí yêu thương trong gia đình. Ngược lại, nam giới thường đánh giá cao các yếu tố liên quan đến sự ổn định kinh tế, khả năng thực hiện trách nhiệm gia đình và việc duy trì sự hài hòa trong đời sống hôn nhân.

Tuy nhiên, không có quá nhiều khác biệt từ góc nhìn của nam giới và nữ giới với việc hình thành các yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình. Các yếu tố tình cảm, tâm lý, đạo đức, giao tiếp trong gia đình được cả nam và nữ đề cao. Các yếu tố vật chất như kinh tế, tài chính cũng được coi là những yếu tố không thể thiếu trong xây dựng hạnh phúc gia đình. Bên cạnh đó, sự tôn trọng không gian, sở thích riêng tư, tạo môi trường, điều kiện để từng cá nhân phát triển bản thân và có sức khỏe thể chất, tinh thần dồi dào cũng là những yếu tố tạo nên hạnh phúc gia đình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Chui, W. H., & Wong, M. Y. (2016). Gender differences in happiness and life satisfaction among adolescents in Hong Kong: Relationships and self-concept. *Social Indicators Research*, 125, 1035-1051.
- Çopur, Z., & Gürel, B. (2020). Gender differences in determinants of family life, marital quality and marital happiness. *Int J Eurasia Soc Sci/Uluslararası Avrasya Sos Bilim Derg*, 11(40), 358-379.
- F., Baiocco, R., & Pistella, J. (2022). Children's and adolescents' happiness and family functioning: A systematic literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 16593.
- Milovanska-Farrington, S., & Farrington, S. (2022). Happiness, domains of life satisfaction, perceptions, and valuation differences across genders. *Acta Psychologica*, 230, 103720.
- Rydström, H. (2017). A zone of exception: gendered violences of family 'Happiness' in Vietnam. *Gender, Place & Culture*, 24(7), 1051-1070.